

دستورالعمل صدور کوپن شیر مصنوعی

ضوابط و معیارهای موضوع تبصره ۲ ماده یک قانون ترویج تغذیه با شیر مادر و حمایت از مادران در دوران شیردهی :

الف : موارد ضرورت پزشکی

ضرورت های تجویز شیر مصنوعی در خانه های بهداشت ، مرکز بهداشتی درمانی شهری و روستایی عبارتند از :

۱- مطلوب نبودن نمودار رشد شیر خوار:

لازم است ضمن مشاوره با مادر برای پی بردن به مشکلات تغذیه ای شیر خوار آموزش های لازم به مادر و خانواده در مورد وضعیت صحیح شیر دادن ، مکیدن صحیح و مکرر پستان و تخلیه مرتب آن توسط شیر خوار ، همچنین تغذیه متعادل مادر ارایع گردد و حمایت روانی خانواده نیز جلب شود و از بیمار نبودن شیر خوار اطمینان حاصل گردد.

توصیه شود که مادر پس از حداکثر پنج روز مراجعه نماید . این ملاقات برای اطمینان یافتن از انجام توصیه ها ، جلب رضایت مادر و حمایت از اوست . اما چنانچه پس از ۱۵ روز از ملاقات اولیه تغییر مطلوبی در نمودار رشد شیر خوار حاصل نشود ، توصیه به شروع تغذیه مصنوعی او به طور کمکی بلا مانع است .

۲- چند قلوبی

چنانچه علی رغم تغذیه چند قلو ها با شیر مادر ، رشد آنها مطلوب نباشد لازم است با هر شیر خوار بعنوان یک قلو برخورد نمایند و شیر مصنوعی را به هر یک بر حسب نمودار رشد آنان توزیع کنند .

۳- بیماریهای مزمن و صعب العلاج مادر نظیر :

بیماری های کلیوی ، قلبی ، کبدی ، جنون و سوختگی شدید هر دو پستان که منجر به معلولیت و از کار افتادگی مادر و اختلال در شیر دهی او گردد به تشخیص یا تایید پزشک متخصص.

۴- دارو ها و مواد رادیو اکتیو

مواردی که مادر مجبور به استفاده مستمر (بیش از یکماه) از دارو هایی نظیر آنتی متابولیتها (مانند متوتروکسات ، هیدروکسی اوره ، مرکاپتوپرین و ....) برومو کریپتین ، فن دیون ، لیتیوم ، ارگوتامین (با دوز مصرفی در درمان میگرن) ، تاموکسیفن و فن سیکلیدین بودند و یا مادر معتاد

به مواد مخدر تزریقی نظیر کوکائین و هروئین باشد و همچنین مواد رادیو اکتیو در مدت درمان با نظر پزشک معالج.

لازم به ذکر است که چنانچه ضرورت استفاده از داروهای ذکر شده برای مدت کمتر از یکماه وجود دارد باید ضمن آموزش مادر برای دوشیدن شیر و تخلیه مرتب پستانها به منظور تداوم تولید شیر، تغذیه با شیر دایه توصیه شود و در صورت عدم امکان صرفاً برای این مدت شیر مصنوعی به شیر خوار داده و استفاده از قاشق و استکان توصیه شود. مصرف متوترکسات در حد هفته ای یک روز در درمان آرتریت روماتوئید مادران، منع شیردهی ندارد فقط باید مادر بعد از مصرف دارو به مدت ۲۴ ساعت فرزندش را شیر ندهد (لازم است شیر خود را دوشیده و دور بریزد و شیر خوار را با شیر دوشیده شده خود که قبلاً آماده و نگهداری کرده است تغذیه نماید). داروهای آنتی تیروئید مثل پروپیل تیوراسیل و متی مازول منعی ندارد ولی باید بین زمان مصرف دارو و شیردهی ۳ تا ۴ ساعت فاصله داشته و نوزاد ۳ ماه مانیتورینگ شود. در مورد سایر داروها به جزوه آموزشی شیر مادر مراجعه شود.

۵- **جدایی والدین** : در صورتی که نگهداری کودک بعهدہ پدر باشد.

۶- **فوت مادر**

۷- **فرزند خواندگی** : ضمناً آموزش های لازم به مادر برای ایجاد شیردهی ارائه گردد.

مسئول صدور کوپن شیر مصنوعی باید طبق شرایط ذیل عمل کند:

- برای مراقبت از کودک پرونده ی خانوار تشکیل دهد.
- الف - کودکانی که از شیر مادر به دلایل زیر محروم اند کوپن **کامل** میگیرند :
فوت مادر، فرزند خواندگی، جدایی والدین در صورتی که کودک نزد مادر نگهداری نشود، بیماری های مزمن و صعب العلاج مادر، مصرف برخی داروها مانند آنتی متابولیت ها، بروموکریپتین، فنین دیون، لیتیموم، ارگوتامین C با دوز مصرفی در درمان میگرن، تاموکسی فن، فن سیکلیدین (PCP)، مادران معتاد به مواد مخدر تزریقی (کوکائین یا هروئین)، مواد رادیو اکتیو در طول مدت درمان با نظر پزشک معالج.
- ب- کودکانی که با وجود مصرف شیر مادر از منحنی رشد مطلوبی برخوردار نیستند (اعم از یک قلبوی یا چندقلویی) کوپن **کمکی** میگیرند :
. چنانچه شیرخوار بعد از ۱۵ روز دوم هم چنان رشد مطلوب نداشته یا رشدش کم شده باشد، افزایش دفعات شیر مصنوعی همراه با تداوم تغذیه با شیر مادر توصیه و در صورت صلاح دید مسئول صدور کوپن شیر مصنوعی، کوپن به صورت کامل صادر می شود.

تذکره ۱:

الف - برای افغانه در صورت داشتن کارت مهاجرت معتبر، مانند سایر افراد ایرانی عمل می‌شود. چنانچه فاقد کارت مهاجرت باشند، مشمول استفاده از شیر مصنوعی یارانه‌ای نمی‌باشند مگر آن که کمیسیون شیر مصنوعی شهرستان پس از بررسی‌های لازم در مورد وضعیت خانواده و شیرخوار اجازه استفاده از شیر مصنوعی یارانه‌ای را بدهد.

ب- در موارد جدایی موقت مادر و کودک به علت موارد اورژانس مثل جراحی و بستری شدن مادر، بهتر است بیمارستان امکاناتی فراهم آورد تا نزدیکان بتوانند شیرخوار را برای تغذیه به بخش بیاورند. در غیر این صورت، با توجه به شرایط و مدت بستری شدن مادر، کمیسیون شیر مصنوعی شهرستان می‌تواند برای مدت اقامت مادر در بیمارستان، شیر مصنوعی را برای شیر خوار تجویز نماید.

برای موارد خاص که امکان صدور شناسنامه در کوتاه مدت برای شیرخوار وجود ندارد (مثل زندانی بودن پدر)، لازم است استشهاد محلی مبنی بر عدم امکان صدور شناسنامه در کوتاه مدت تهیه و به کمیسیون شیر مصنوعی ارائه شود تا کمیسیون برای صدور کوپن تصمیم بگیرد.

تذکره ۲: در مواردی که قبل از تشکیل پرونده و انجام مراقبت‌های کودک، مادران مبادرت به تغذیه با شیر مصنوعی می‌کنند و شیر خوار علی‌رغم رشد مطلوب با کمبود یا قطع شیر مادر مواجه است، به منظور جلوگیری از گسترش این رویه نمی‌توان شیر مصنوعی توصیه کرد.

تذکره ۳: کودکان بالای یک سال (سالم یا عقب مانده ذهنی) باید از شیر پاستوریزه استفاده کنند و احتیاج به شیر مصنوعی ندارند.

مقدار شیر مصنوعی مورد نیاز

مقدار شیر مصنوعی مورد نیاز به طور کامل:

تا پایان ۶ ماهگی هر ماه ۸ قوطی کلاً	۴۸ قوطی
ماه هفتم و هشتم هر ماه ۶ قوطی کلاً	۱۲ قوطی
ماه نهم تا پایان دوازدهم هر ماه ۳ قوطی کلاً	۱۲ قوطی
جمع	۷۲ قوطی

مقدار شیر مصنوعی مورد نیاز به صورت کمکی

تا پایان ۶ ماهگی هر ماه تا ۴ قوطی	۲۴ قوطی
ماه هفتم و هشتم هر ماه تا ۳ قوطی	۶ قوطی
ماه نهم تا پایان دوازدهم هر ماه تا ۲ قوطی	۸ قوطی
جمع	۳۸ قوطی

تذکر:

- ۱- در مورد توزیع شیر مصنوعی به صورت کمکی هم باید از هر سری کوپن برای یک کودک، استفاده شود و بطور کلی هر شماره سریال فقط برای یک کودک می باشد .
- ۲- شماره های سریال باید متوالی باشد.
- ۳- کلیه مدارک و مستندات برای صدور کوپن شیر کامل باشد .

به مادر آموزش داده شود :

- ۱ - به منظور اجتناب از آلودگی حتی الامکان از بکار بردن شیشه شیر و پستانک اجتناب کرده و شیر را با فنجان و قاشق به شیر خوار بدهند .
- ۲ - هنگام تهیه شیر رعایت غلظت ، حجم مناسب و موازین بهداشتی را نموده و خطرات ناشی از تغذیه با شیر های رقیق و غلیظ را مورد توجه قرار دهند .
- ۳ - در صورت داشتن چند قلو اول آنها را با شیر مادر تغذیه و سپس شیر مصنوعی به آنها بدهند .
- ۴ - به اهمیت توزین دوره ای و پایش رشد کودک جهت تشخیص کفایت تغذیه او واقف باشند .

کمیسیون شیر مصنوعی شهرستان:

متشکل از حداقل یک پزشک که کارگاه آموزشی شیر مادر را گذرانده و یک کارشناس ترویج تغذیه با شیر مادر و یک فرد تصمیم گیرنده در مورد تغذیه مصنوعی شیر خوار از مرکز بهداشتی- درمانی مربوط که می تواند پزشک، کارشناس یا کاردان باشد که برای صدور کوپن شیر مصنوعی در موارد ذیل تصمیم گیری می کند:

الف- افغانه ای که کارت سبز ندارند.

ب - کودکانی که به هر دلیل در کوتاه مدت، امکان صدور شناسنامه برای آنها وجود ندارد.

ج- کودکانی که مادرانشان به علت موارد اورژانس در بیمارستان بستری هستند.

هـ - کودکانی که شرایط دریافت کوپن را دارند ولی مراکز مطابق دستورالعمل های جاری، مجاز به دادن کوپن به آنها نیستند.

- نحوه عرضه

خانه‌های بهداشت و مراکز بهداشتی درمانی روستایی:

بر اساس موارد ضرورت پزشکی، پس از تشخیص و تایید مرکز بهداشتی - درمانی روستایی در زمینه استفاده شیرخوار از شیر مصنوعی به عنوان شیر اصلی یا کمک به شیر مادر به تعداد لازم تحویل مادر می‌شود.

مراکز بهداشتی - درمانی شهری:

تحویل کوپن در مراکزی انجام می‌شود که پزشک آن مرکز دوره آموزشی ترویج تغذیه با شیر مادر گذرانده باشد. تشخیص نیاز شیرخوار به شیر مصنوعی بر اساس ضرورت پزشکی که در فوق به آن اشاره شد، توسط پزشک مرکز بهداشتی - درمانی شهری صورت خواهد گرفت. کوپن صادر شده با امضای پزشک و مهر مرکز بهداشتی - درمانی مربوط معتبر است. داروخانه‌ها موظف به تحویل شیر مصنوعی به تعداد توصیه شده و با قیمت مصوب هستند.

- مدارک مورد نیاز برای صدور کوپن شیر مصنوعی:

سند یا اجاره‌نامه معتبر محل سکونت، یا یکی از قبوض آب و برق و گاز تلفن، یا استشهاد معتبر محلی و ممهور به مهر و تایید مسجد محل، یا سایر گواهی‌های معتبر دولتی اصل شناسنامه شیر خوار و والدین و مطابقت آن‌ها

تذکر: در خصوص مراکز بهداشتی - درمانی فاقد واحد صدور کوپن شیر مصنوعی لازم است شیرخوار واجد شرایط همراه با پدر یا مادر، یک نسخه رونوشت کامل شناسنامه از واحد بهداشتی - درمانی به انضمام یک برگ فرم ارجاع شیرخواران به مراکز صدور کوپن شیر مصنوعی (با کد ۴۶/فر/بخ) و تصویر منحنی پایش رشد به نزدیک‌ترین مرکز بهداشتی - درمانی واحد فوق راهنمایی شود.

- در مواردی که نیاز به نظر کمیسیون شیر مصنوعی شهرستان باشد، از مرکز بهداشتی - درمانی مربوط یک برگ فرم ارجاع شیرخواران به کمیسیون شیر مصنوعی (با کد ۴۷/فر/بخ) تکمیل می‌شود و کمیسیون شیر مصنوعی در فرم نظر کمیسیون شیر مصنوعی (با کد ۴۸/فر/بخ) نظر نهایی خود را اعلام می‌کند.

توجه :

- فرد مسئول صدور کوپن باید رسمی، متعهد و دارای حسن سابقه باشد.
- نگهداری مهر های مربوط در محل کاملاً امن و قفل دار (ترجیحاً گاو صندوق) به نحوی که دسترسی به آن فقط برای مسئول صدور کوپن و حسابدار مقدر باشد .

- در صورت باز نشستگی ، انتقال ، جابجایی و ... مسئول صدور کوپن ، طی صورتجلسه رسمی مهر ها تحویل گردد.
- در صورت مفقود شدن کوپن یا مهر ، مراتب طی صورتجلسه رسمی به مرکز اعلام میشود .
- مهر مرکز صدور کوپن شیر شامل نام فرد مسئول صدور کوپن و نام مرکز می باشد .

آمار

- مسؤول صدور کوپن شیر مصنوعی باید یک کپی از فرم آماری سالیانه صدور کوپن شیر مصنوعی (با کد ۴۹/فر/ب/خ) را پس از بایگانی ، در انتهای هر فصل به کارشناس بهداشت خانواده مرکز بهداشت غرب تحویل دهد . ارسال آمار سالانه نیز به قوت خود باقیست.
- همچنین همان فرم را در ماه آذر و ماه خرداد نیز تکمیل و به مرکز بهداشت ارسال می نماید .